

MIȘCĂRI ȘI FRĂMÎNTĂRI ȚĂRĂNEȘTI ÎN JUDEȚUL DÎMBOVIȚA ÎN AJUNUL RĂZBOIULUI PENTRU INDEPENDENȚA ROMÂNIEI

MIHAI NICULAESCU

După înfăptuirea unirii Principatelor Române, dezvoltarea rapidă a capitalismului, mersul înainte al societății românești, impunea cu necesitate reforme care să înlăture relațiile feudale.

Reforma agrară din 24 august 1864, prin abolirea clăcii și împroprietărirea țăranilor, a venit în întâmpinarea acestora cerințe, constituind un eveniment de mare importanță în făurirea României moderne. Prin promulgarea legii rurale țăranii au fost emancipați de servituțiile feudale, fiind încheiat, în mare, procesul de înlocuire a proprietății feudale cu proprietatea capitalistă asupra pământului, fără a fi lichidată proprietatea moșierească.

Puternice rămășițe feudale s-au menținut în agricultura țării mai ales datorită faptului că foștii clăcași au primit pământ pe baza așezămintelor din 1851, mărimea pământului primit fiind calculată în raport cu numărul vitelor pe care îl aveau, astfel că din suprafața arabilă a țării de 9.905.108 ha, foștii clăcași au primit 1.798.224 ha, moșierilor rămânându-le 6.406.956 ha¹, iar o mare parte din țăranii care trebuiau să primească pământ nu au fost împroprietăriți de loc.

Împroprietărirea a fost însoțită de numeroase abuzuri. Avînd de partea lor forța represivă a statului burghez, moșierii și arendașii au căutat prin toate mijloacele să ocolească prevederile legii rurale din 1864. Această atitudine a determinat o înăsprire a luptei de clasă, o ascuțire a contradicțiilor dintre moșieri și țăranii pe de o parte, țăranii și stat pe de altă parte. Au fost extrem de rare cazurile cînd autoritățile au luat partea sătenilor în fața moșierilor și asta atunci cînd nedreptatea și abuzul erau prea vizibile spre a fi negate.

Aceeași situație exista și în județul Dîmbovița. Pînă în martie 1865 comisiile de plasă nici nu-și începuseră lucrările de constatare a clăcașilor, iar atunci cînd plîngerile repetate ale țăranilor adresate autorităților au dus la începerea lucrărilor, cei favorizați au fost proprietarii de moșii. În plasa Cobia comisia odată sosită s-a instalat în casa proprietarului de moșie care a avut grijă să-i trateze cum se cuvine pe membrii comisiei. Nu e de mirare că țăranii chemați în fața comisiei erau siliți

¹ V. Maciu, *Cu privire la situația și lupta țăranimii din România în ajunul Războiului de Independență*, în : Studii, revistă de istorie", III, 8, 1955, Ed. Academiei Republicii Populare Române, p. 31.

de aceasta să accepte condiții dezavantajoase pentru ei și avantajoase pentru moșier.²

În comuna Dragodana lucrările comisiei de împrumut s-au târănat pînă în anul 1872 cînd, la protestele repetate ale sătenilor, se deplasează acolo comisia plășii Cobia. Ajunsă aici comisia constată că împrumutul nu s-a făcut deoarece arendașul a contestat delimitarea, pretextînd că este atacată treimea proprietății dacă se dă numărul de pogoane cuvenite sătenilor. Este adus un nou inginer hotarnic care face o nouă măsurătoare și constată că moșia are pămînt suficient pentru aplicarea reformei.³

Pe o altă moșie comisia a constatat cu surprindere că proprietarul a dat 167 pogoane țăranilor și a primit despăgubiri pentru 217 pogoane. În fața acestui abuz, prea evident pentru a fi mușamalizat, s-a propus ca arendașul să achite statului sumele de bani încasate pe nedrept, iar sătenii să-și primească înapoi sumele de bani plătite pe 7 ani.⁴

La Drăgăești-Pămînteni, lucrările de delimitare s-au terminat abia în 1876.⁵

Tergiversarea lucrărilor comisiilor de împrumut prin mituire, înșelăciune și abuz de putere a fost folosită frecvent de moșieri și arendași în scopul de a întîrzia cît mai mult aplicarea reformei agrare. Prin această tactică moșierii și arendașii urmăreau să obțină un cît mai mare profit din exploatarea integrală a moșiilor și, în același timp, să-i determine pe săteni să accepte condiții cît mai grele pentru pămîntul primit.

De multe ori țăranii erau obligați să primească pămînt de proastă calitate, situat la mari depărtări de vatra satului. Sătenii din Băleni, într-o plîngere adresată autorităților, arată că pămîntul care li s-a dat e de proastă calitate. Protestînd împotriva abuzurilor făcute de moșieri, locuitorii din Dobra arată că pămîntul ce li s-a dat e departe de sat, nu poate fi arat și nici vitele nu pot să pască pe el.⁶

La Mărcești, prin a doua delimitare, moșierul Grigore Cantacuzino, deputat în parlamentul țării a reușit să jecmănească pe țăranii de 800 de pogoane de pămînt, folosindu-se de relațiile pe care le avea.⁷

La însăpșirea exploatarea țăranimii a contribuit în mod direct statul printr-o serie de legi favorabile moșierilor și arendașilor. Aceste legi au fost promulgate după alungarea lui Alexandru Ioan Cuza. Scopul lor era să apere proprietatea moșierească, să întărească brughazia satelor.

În urma legii din martie 1866, primarii comunei erau obligați a-i constrînge pe țăranii la muncă, în caz de neglijență fiind amendați cu 50—100 lei. În ianuarie 1872 această lege este modificată tot în defavoarea țăranilor, în sensul că dădea dreptul moșierilor și arendașilor, administrației de a folosi forța dorobanților pentru a-i aduce pe țăranii la muncă. Legile de vînzare a bunurilor statului în loturi de pînă la 25 ha a întărit brughazia satelor. În județul Dimbovița, numai pînă în 1810 au fost scoase la vînzare prin licitație următoarele moșii: Răzvadul

² N. Adăniloiaie, Dan Berindei, *Reforma agrară din 1864*, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, 1967, p. 260.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*, p. 274.

⁶ *Ibidem*, p. 296.

⁷ *Ibidem*, p. 299.

de Jos din plasa Dealul, cuprinzînd 495 pogoane ; moșia „Severinul“, comuna Șotînga, plasa Dealul avînd 250 de pogoane ; moșia „Steleanca“ din comuna Lazuri cu 17 pogoane ; „Ograda de vîrzării“ din mahalaua Dealul de 13 pogoane ; moșia „Turbați“, comuna Uliești, plasa Cobia de 190 pogoane, din care 60 pogoane de pădure ; moșia „Coadă Izvorului“, comuna Uliești, plasa Cobia de 150 pogoane ; moșia „Jugureni-Stavropoleos“ de 180 pogoane, din care 80 pogoane de pădure, situate tot în comuna Uliești⁸. În total au fost scoase la vînzare 1295 ha de pe care s-au încasat 209.742 lei. Aceste moșii au fost cumpărate de arendași, moșieri și orășeni bogăți. Pe perioada 1871—1876 satul oferă sprearendă 36 de moșii, cu sume variînd între 592 lei și 13.740 lei⁹. Noii proprietari, odată intrați în posesia moșiilor, începeau exploatarea lor masivă pentru a-și scoate banii investiți și a obține un profit cît mai mare. De asemenea, cumpărarea și arendarea moșiilor reflectă un proces de acumulare de capital în mina păturilor bogate ale societății. La agravarea situației țărănimii au mai contribuit și calamitățile naturale. În anii 1865—1866, ani de secetă și foamete, au silit pe țărani să cadă la învoieli cu proprietarii de pămînt, vînzîndu-și forța de muncă și vitele pe 4—5 ani ca să nu moară de foame. În urma unor astfel de învoieli, sătenii erau obligați să dea pînă la o treime din recoltă sau mai mult, ca în cazul comunei Dragomirești¹⁰. În aceeași măsură a crescut și arenda în bani. În județul Dimbovița ea atinge, în 1878, între 12 și 42,50 lei pogonul sau între 2/5 și 1/2 din recoltă¹¹.

Exploatarea cruntă la care erau supuși țărani făcea ca aceștia să ducă o viață plină de lipsuri, bolile făcînd ravagii. Dr. I. Felix, analizînd în 1876, într-un articol, cauzele principale ale mortalității mari în rîndul locuitorilor satelor ajunge la concluzia că această situație se datorează traiului prost al săteanului care este „rău îmbrăcat, rău adăpostit și rău nutrit“¹².

În fața exploatării nemiloase, a abuzurilor de tot felul țărani din județul Dimbovița s-au opus, folosind o mare varietate de forme de luptă.

La Românești, în cadrul aplicării reformei agrare, țărani au refuzat să se mute pe loturile de pămînt primite și au intrat cu plugurile pe moșiile oprite¹³.

Mult mai dirză a fost rezistența în comuna Dobra. Aici țărani s-au opus să li se ia, la delimitări, pămîntul ce l-au avut pînă atunci în folosință și au alungat cu forța pe oamenii moșierului care veniseră cu plugul să le are pămîntul. Atunci, oamenii moșierului încearcă să-i sperie pe săteni cu focuri de armă trase în aer. Fără a se speria de amenințări, sătenii, în frunte cu primarul, reușesc să dezarmeze pe oamenii moșierului¹⁴.

⁸ *Buletinul Oficial*, nr. 152/1870.

⁹ *Ibidem*, nr. 146/1870.

¹⁰ C. Corbu, *Țărănimea din România între 1864—1888*, Ed. științifică, București, 1970, p. 41.

¹¹ *Ibidem*.

¹² *Documente privind istoria României, Războiul pentru Independență*, vol. I, partea I-a, Ed. Academiei Republicii Populare Române, 1954, p. 182.

¹³ N. Adăniloae, Dan Berindei, *op. cit.*, p. 219.

¹⁴ *Ibidem*, p. 311.

La Bălenii-Români, Bălenii-Sirbi, Pietrari, Bezdead, Țița, Bela. Șerbănești țărani au fost constrinși cu forța de către arendași să accepte delimitările.

La Băleni, cu ocazia delimitării, sătenii impropietăriți au fost scoși în mod arbitrar din vechile loturi de pământ și li s-au dat în schimb locuri de pășune și arătură total necultivabile. Petițiile și contestațiile repetate ale sătenilor nu sînt luate în seamă de autorități. Această situație îi determină pe țărani ca, în frunte cu primarii și consilierii comunali, să pășuneze pe locurile care le-au avut pînă la 1864 și le fuseseră răpite de moșier.

Prefectul județului intervine, somînd pe primar și săteni să revină pe pămînturile primite, dar aceștia refuză. La ordinul prefectului, primarul și mai mulți țărani sînt arestați. Represaliile ordonate de prefect nu sperie pe aceștia deoarece rezistența continuă. În aprilie 1867, prefectul se vede nevoit să raporteze autorităților superioare, respectiv Ministerului de Interne, că țărani au refuzat să părăsească locurile ocupate și continuă să țină vitele pe locurile proprietății. Ziua, subprefectul și căpitanul de dorobanți scoteau vitele de pe proprietate, iar țărani le aducea noaptea din nou.¹⁵ Raportînd ministrului de revolta țărănilor, prefectul se vede nevoit să recunoască neputința sa în fața hotărîrii și dirzeniei sătenilor.

În perioada aplicării reformei agrare, încălcările de pământ devin deosebit de frecvente, degenerînd adeseori în răscoală.

În decembrie 1865, prim-procurorul jud. Prahova înaintează prefecturii o petiție a primarului din Dărmănești, în care se arată că unii din locuitori l-au insultat și maltratat cu intenții clare de răscoală¹⁶.

Opoziția țărănilor s-a manifestat nu numai față de tendințele de exploatare a claselor dominante, ci și față de instaurarea lui Carol de Hehenzollern la tronul țării, după alungarea domnitorului Alexandru Ioan Cuza. În jud. Dimbovița, comisarul guvernului provizoriu care s-a deplasat în județ împreună cu prefectul, pentru a asigura reușita plebiscitului, informa Ministerul de Interne că, în general, populația primea cu bunăvoință domn străin, dar există și cazuri de împotrivire. În continuare, comisarul arată că a întîmpinat împotriviri, pe ici pe colo, în satele Bela, Cornetul, Sălcuța, Bezdead. Locuitorii acestor sate declarau comisarului că nu vor să semneze plebiscitul deoarece speră în reîntoarcerea lui Alexandru Ioan Cuza, iar noul domnitor străin le va schimba religia și va anula legea rurală.¹⁷ Cazurile de refuz au fost mai multe dar autoritățile, voind să demonstreze că noul domn este dorit de națiune, au căutat să treacă sub tăcere astfel de manifestări. Aceste sate, care au refuzat să semneze plebiscitul înfruntînd autoritățile, se vor opune cu aceeași dirzenie și înăspririi exploatării moșierești după detronarea lui Alexandru Ioan Cuza.

Nesupunerea la îndeplinirea obligațiilor prevăzute în contractele agricole devine foarte frecventă. În comuna Cojasca, un număr de 450

¹⁵ *Ibidem*, p. 312.

¹⁶ C. Corbu, *op. cit.*, p. 83.

¹⁷ *Ibidem*, p. 91.

locuitori erau arătați de către moșieri și arendași în rapoarte ca nesupuși la muncile agricole ¹⁸.

Cu toate că legile ordonau autorităților să acorde tot sprijinul moșierilor și arendașilor în a-i obliga pe țărani să execute contractele de învoielii au fost și cazuri cînd, din diferite motive, autoritățile locale s-au solidarizat cu cauza țăranilor, în defavoarea moșierilor și arendașilor. În octombrie 1867, un arendaș din jud. Dimbovița se plîngea autorităților că a cerut subprefecturii Cobia să execute o învoială agricolă, dar fără rezultat.

În vara lui 1868 mai mulți arendași din plasa Ialomița reclamau că primarii nu au obligat pe țărani la executarea învoielilor agricole ¹⁹. Sprijinul acordat de autoritățile locale sătenilor în defavoarea moșierilor și arendașilor se datorează fie faptului că primarii, cunoscînd starea de spirit explosivă a sătenilor, se temeau de aceștia, fie faptului că abuzurile autorităților superioare și ale arendașilor lezau în mod direct interesele acestora.

Din cele 80 de conflicte sociale care au degenerat în revolte între anii 1866—1976, o mare parte s-au desfășurat în jud. Dimbovița ²⁰.

În aprilie 1868, prefectul jud. Dimbovița trimitea Ministerului de Interne telegrama arendașului din Găiseni prin care era semnalată ridicarea țăranilor de pe moșie, care, instigați, au băgat vitele să pască pe livezile proprietății, amenințînd cu moartea pe cei ce îndrăznesc să se apropie de livezi ²¹.

O puternică revoltă a avut loc și în satul Strîmbu. La Băleni subprefectul plășii Ialomița a trebuit să se deplaseze cu 25 dorobanți pentru a-i „convinge” pe țărani să rezolve litigiul existent în jurul suprafețelor de pămînt pe care aceștia le revendicau. Liniștiți, pentru un moment de dorobanți, țărani au reînceput agitațiile silind autoritățile să intervină din nou. În drum spre Băleni, dorobanții întîlnesc 80 de țărani răzvrățiți care plecaseră cu familiile lor la București ca să se plîngă de abuzurile autorităților. Aceștia s-au opus cu forța încercării dorobanților de a-i opri. În primăvara anului următor, rezistența țăranilor din Băleni față de proprietari a continuat cu deosebită vigoare, autoritățile și moșierii fiind nevoiți să folosească frecvent forța armată ²². Pentru a-i liniști pe țărani, prefectul și procurorul județului se deplasează personal la fața locului. Intervenția procurorului, departe de a înăbuși răscoala o reaprinde și mai tare, încît acesta se vede nevoit să raporteze, la 21 aprilie, Ministerului de Interne că în fruntea răsculaților se aflau vreo 20 de țărani împreună cu primarul, ajutorul acestuia și secretarul din Bălenii-Români. La sfîrșitul lunii aprilie, cu toată intervenția autorităților liniștea nu era restabilă, sătenii declarînd prefectului că nu se vor supune. Acesta se plîngea autorităților superioare că, deși în fiecare zi sînt arestați cîte 2 oameni, revolta continuă cu aceeași înverșunare.

În cursul lunii mai autoritățile sînt nevoite să renunțe la forță și să elibereze pe unii din conducătorii răsculaților pe garanție. Ajunși în

¹⁸ *Ibidem*, p. 123.

¹⁹ *Ibidem*, p. 130.

²⁰ *Ibidem*, p. 137.

²¹ *Ibidem*, p. 140.

²² *Ibidem*, p. 151.

sat aceștia îndeamnă pe locuitori să bage vitele pe moșia boierului Băleanu ²³.

Mult mai inverșunată a fost rezistența locuitorilor din Bezdead, unde revolta sătenilor a început încă din aprilie 1866, cind au intrat pe pămînturile pe care credeau că au dreptul. Revolta ia amploare prin antrenarea la luptă și a locuitorilor din satele învecinate. În tot cursul anului rezistența țăranilor este deosebit de dirză. Încît, în decembrie 1866, prefectul se vede silit să ceară Ministerului de Interne aprobarea de a concentra un număr suplimentar de dorobanți pentru a restabili ordinea, fiindcă sătenii nesocoteau ordinele autorităților.

În cursul lunii ianuarie 1867 revoltele iau amploare, astfel că la 3 februarie 1867, prefectul se vede nevoit să informeze organele superioare că sătenii sînt foarte îndrăzneți, substitutul amenințat, iar pentru a restabili liniștea intenționa să plece cu 200 de dorobanți la fața locului. La sosirea în Bezdead, peste 100 de săteni cu traista și ciomegele refuză să se oprească la somații, declarînd că merg la București. Dorobanții silesc cu forța pe săteni să se împrăștie pe la casele lor. Au loc numeroase arestări. Satele Bela și Țița sînt ocupate de dorobanți. În satul Bela sînt concentrați 120 de dorobanți la o populație de 140 de oameni ²⁴. După ocuparea cu forța a satelor, locuitorii sînt adunați la primărie. Comandantul de dorobanți somează pe capii revoltei să iasă în față. Solidari, locuitorii declară că nu vor lăsa pe nimeni dintre ei, ci vor merge cu toții după dinșii. Arestații sînt trimiși la Tîrgoviște, iar prefectul rămîne cu 30 de dorobanți în comună. În mai 1867, țăranii comunei Bezdead arată într-o jalbă adresată Ministerului de Interne că locuitorii comunei zac bătuiți de dorobanți, zapcii și procurori. Abia în iulie 1867, după mai multe intervenții, procurorul poate raporta că revolta de pe moșia Bezdead a fost potolită ²⁵.

Tot în vara anului 1867 au loc cazuri de împotrivire a țăranilor la efectuarea muncilor pe moșiile proprietarilor și arendașilor din Cazaci. După numeroase plîngerii făcute autorităților locale, fără nici un rezultat, în vara anului 1867, nemaiputînd suporta abuzurile și nedreptățile arendașului moșiei, locuitorii comunei Frăsinetu se adresează Parlamentului țării.

O situație mai deosebită avem la Potlogi, unde, în fața abuzurilor, jafurilor și împilărilor de tot felul pe care sătenii le sufereau din partea subadministrațiunii plășii Bolintinu, primarul comunei se vede nevoit să le ia apărarea într-o jalbă adresată parlamentului ²⁶.

În iulie 1867, în comuna Cucuteni, logofătul local, sub pretextul că are nevoie să tragă apa pentru moara pe care o construiește pe moșia sa, încearcă să răpească pămîntul construind șanțul de aducțiune a apei pe moșia sătenilor. Moșnenii, într-o petiție adresată judecătoriei plaiului Dimbovița, arată judecătorului că nu pot îngădui o astfel de nelegiuire și cer trimiterea la fața locului a unei persoane autorizate ca să stabilească adevărul.

²³ *Ibidem*.

²⁴ N. Adăniloie, D. Berindei, *op. cit.*, p. 70.

²⁵ C. Corbu, *op. cit.*, p. 155.

²⁶ *Monitorul oficial al României*, nr. 58/1867.

Cîteva luni mai tîrziu, moșnenii din Cucuteni se adresează administrației de la Dîmbovița cerînd să se facă dreaptă judecată în legătură cu moșia pe care o are Ioana în satul Cucuteni. Aceștia arată în continuare că în judecata pe care o au cu Ioana, aceasta îi obligă pe nedrept să plătească 40 kg mere. Moșnenii arată că nu sînt datori la nici un ban și roagă administrația să binevoiască a lua măsurile de cuviință ²⁷.

În comuna Iedera sătenii intră în luptă cu moșierul Grigore Gheor-Cantacuzino. Acesta îi acuză pe locuitorii comunei că la delimitarea moșiei, în 1865, cînd li s-a dat pămîntul cuvenit lor în virtutea legii de împroprietărire, au primit pămînt mai mult decît li se cuvenea prin lege, fiindcă li s-au măsurat locurile în acel an de către fostul proprietar de atunci, prin inginerul ce a fost adus pentru a delimita locurile clăcașilor.

Intrat în posesia moșiei Iedera prin licitație, noul proprietar face o nouă măsurătoare și solicită Ministerului de Interne să facă o nouă delimitare a pămîntului. În urma aprobării dată de către minister, un inginer hotarnic se deplasează la fața locului și constată că sătenii au primit mai mult 225 pogoane de pămînt, în care se includ și 44 de pogoane care au fost vîndute de fostul proprietar la doi preoți ²⁸.

În urma delimitării efectuate de inginerul hotarnic, moșierul intențiază locuitorilor din comuna Iedera proces la Judecătoria de pace din Filipești, cerînd înapoierea la proprietate a pogoanelor de pămînt pe care locuitorii din Iedera le primiseră în plus. În urma procesului, Judecătoria de pace a plășii Filipești obligă pe săteni să restituie pogoanele de pămînt moșierului, în conformitate cu pretențiile acestuia. Locuitorii comunei contestă decizia judecătorei și se adresează Tribunalului Prahova.

La rîndul său, Prefectura județului Prahova se adresează Ministerului de Interne care, în baza legii rurale din 1864, hotărăște să se tragă la sorți un superarbitru dintre membrii comitetului permanent al județului pentru a stabili ce parte de pămînt să se înapoieze proprietarului, fără a se atinge de cele 44 pogoane de pămînt care fuseseră vîndute între timp ²⁹.

Aflînd de diciza ministerului, locuitorii din Iedera adresează ministerului o contestație în care declară că „...orice procedare s-ar mai face de administrație, autoritate, în această afacere o vom considera un abuz de putere și vom acționa pe orice funcționar ce s-ar mai amesteca în daraveri ce nu sînt de competența sa...” ³⁰.

În martie 1872, superarbitrul desemnat se deplasează la Iedera, stabilind că în urma noilor delimitări sătenilor din Iedera li se cuvin 674 pogoane și 12 stînjeni constituind moșia propriuzisă, 42 pogoane vatra satului și 17 pogoane pentru biserică ³¹.

Sătenii nu acceptă nici o delimitare și alungă pe oamenii moșierului care vin să le răpească o parte din moșie, astfel că la sfîrșitul lunii martie 1872, Ministerul de Interne cere Prefectului să se deplaseze personal la fața locului fără nici o forță armată, pentru a calma spiritul de

²⁷ Arhiva Muzeului județean Dîmbovița, fond Primăria Cucuteni.

²⁸ Arh. St. Ploiești, Prefectura jud. Prahova, dos. 14/1871, f. 24.

²⁹ Ibidem, f. 32.

³⁰ Ibidem, f. 37.

³¹ Ibidem, f. 43.

împotrivire al locuitorilor, arătându-le că dacă se cred nedreptățiți se pot adresa Judecătoriei, respectînd legea. Ministrul interzice Prefectului să folosească forța armată. La fața locului sosește subprefectul care constată că locuitorii din Iedera ară cu silnicie locul rezervat proprietății cu toate somațiile sale³². În urma acestor evenimente, Prefectul se deplasează din ordinul ministrului de interne cu forța armată. Sint arestați 5 săteni, iar alții sint bătuiți și alungați de pe moșie.

Intr-o jalbă adresată Ministerului de Interne, sătenii din Iedera arată că nu le mai rămîne altă speranță decît să meargă la domnitor, deoarece prefectul, în unire cu proprietarul de moșie, ascunde adevărul și pune „în ochii șefilor săi lucruri neadevărate, numai ca să se răzbune pe noi“³³.

Cu toate protestele sătenilor, Judecătoria din Ploiești hotărăște restituirea pămînturilor contestate moșierului Gr. Gh. Cantacuzino. Această hotărîre reaprinde și mai tare revolta. La 20 august 1872, printr-o telegramă, subprefectul din Iedera cere trimiterea urgentă a 20 de călărași pentru a restabili ordinea și a aresta pe capii revoltei, deoarece sătenii se opun, iar proprietarul moșiei arată într-o telegramă Prefectului că sătenii au luat cu forța locurile delimitate. Vestea sosirii dorobanților îi determină pe săteni să se supună. Cîteva zile mai tîrziu subprefectul arată că revolta s-a potolit iar sătenii au declarat că au cosit pe moșie deoarece în urma sentinței judecătorești au înțeles că acea parte de moșie pe care au cosit le aparține de drept, că nu s-au opus cu forța și nu se vor opune în continuare. În privința finului cosit de pe locurile care nu le aparțin se declară gata să-l înapoieze moșierului³⁴.

După o rezistență îndelungată în care au imbinat lupta petiționară cu încălcarea proprietății și revolta fățișă, sătenii din Iedera sint siliți să se supună. De remarcat este faptul că proprietarul de moșie nu îndrăznește să se atingă de proprietatea țaranilor decît după ce, în martie 1871, Partidul conservator, al cărui membru de seamă era, ajunge la putere. Avînd de partea sa sprijinul necondiționat al autorităților, proprietarul și-a putut impune voința cu toată rezistența sătenilor.

Pe domeniile statului exploatarea era tot atît de cruntă ca și pe moșiile particulare. Rezistența sătenilor pe aceste domenii s-a manifestat prin călcări de moșie și tăieri de păduri. Astfel, în iulie 1867, polițaiul orașului Tîrgoviște arată că locuitorii din satele Colanu, Priseaca și Ulmi, împreună cu unii orășeni, au tăiat lemne din pădurea din apropierea casei lui I. Văcărescu, urmată de călcări de moșie în proprietatea orașului. În continuare, polițaiul arată că la ordinul prefectului orașului Tîrgoviște a mers la izlazul urbei unde a constatat că s-a arat o 1/4 de pogon din izlaz fără nici o aprobare legală, iar pietrele de hotar au fost mutate de la locul lor³⁵.

O luptă aspră și îndelungată au avut de dus locuitorii din comuna Colanu cu Primăria orașului Tîrgoviște. În lupta dusă împotriva autorităților municipale, sătenii au beneficiat de ajutorul și solidaritatea țaranilor din satele înconjurătoare. În februarie 1869, în toiul iernii, pri-

³² Ibidem, f. 60.

³³ Ibidem, f. 73.

³⁴ Ibidem, f. 93.

³⁵ Arh. Stat. Dîmbovița, fond Primăria oraș Tîrgoviște, dos. 44/1867.

marul comunei Colanu constată că mai mulți locuitori au tăiat lemne din pădurea orașului. Surprinși de autorități asupra faptului, sătenii acceptă să plătească lemnele tăiate. Odată cu venirea primăverii încălțările și tăierile de pădure încetează pentru a reîncepe cu și mai multă vigoare odată cu venirea iernii.

Încă din toamnă, primarul surprinde într-o noapte doi săteni tăind lemne din pădure. În ianuarie 1870, la acțiunea de tăiere a pădurii se asociază locuitorii din Văcărești. Comisarul municipal se vede nevoit să înștiințeze Primăria orașului Tîrgoviște că 10 țărani din satul Colanu au tăiat lemne din pădurea de prigonire cu casa „lui I. Văcărescu, că tăierea din acea pădure n-a încetat, constituind cu și mai multă îndrăzneală. Fiind surprinși în pădure de pădurar cu săniile încărcate de lemne, aceștia declară slujbașului că au drepturi de proprietate asupra pădurii moștenite din părinți.

Cîteva zile mai tîrziu sînt prinși noaptea tăind lemne un număr de 10 săteni din Colanu. Comisarul municipal, încercînd să-i oprească pe acei locuitori și să ducă săniile la primărie, sătenii s-au opus, sărind cu topoarele să-i taie asupra oamenilor comisarului, pe motiv că pădurea e a lor. Însăpămîntat, comisarul cere Primăriei orașului Tîrgoviște să ia măsuri energice împotriva sătenilor, căci nu mai are curaj să intervină, văzînd asemenea rezistență din partea oamenilor ³⁶.

În urma acestor evenimente, autoritățile trec la represalii. Primarul orașului Tîrgoviște cere prefectului să ia cele mai potrivite măsuri pentru stîrpirea răului, să se facă procese verbale de stricăciunile provocate și să se stăvilească orice încercare de tăiere de lemne pe viitor.

La 12 februarie 1871, comisarul municipal, însoțit de pădurar și un consilier au mers în pădurea cu pricina pentru a-i aresta pe vinovații ce au tăiat lemne. Este surprins un singur sătean cu sania încărcată. La somația comisarului, acesta se opune, amenințînd că-i va tăia cu toporul dacă îl vor împiedica să taie lemne din pădure, deoarece are drepturi moștenite din părinți. De frică, comisarul se vede nevoit să-l lase pe sătean să taie în continuare lemne din pădure. Cu această ocazie constată că toți locuitorii taie lemne din pădure, existînd pericolul ca pădurea să fie tăiată în întregime dacă nu vor fi oprite tăierile.

La insistențele autorităților din Tîrgoviște și fiindcă tăierile continuau, în cursul lunii, primarul comunei Colanu se deplasează în pădurea cu pricina găsind pe săteni tăind lemne ziua în amiaza mare, ca și cînd ar fi pădurea lor. La întrebările puse de primar, sătenii răspund că pădurea e a lor, moștenită de la părinți, și că nu au fost oprîți pînă atunci să taie lemne din pădure. În continuare, afirmă că au tăiat lemne din pădurea lor care se învecinează cu pădurea orașului Tîrgoviște, de care nu s-au atins.

Derutat de afirmațiile sătenilor și neputînd demonstra contrariul, autoritățile hotărăsc să deschidă o acțiune judecătorească contra locuitorilor comunei Colanu. Sătenii angajează un avocat să le apere interesele. În cursul dezbaterilor judiciare, sătenii își apără cu îndîrjire drepturile, aduc acte doveditoare din care rezultă că la 1845 stăpîneau pădurea. Primăria nu poate aduce nici o dovadă în acest sens. După mai multe în-

³⁶ Ibidem, dos. 3/1870.

fățișări, Primăria orașului Țirgoviște pierde procesul fiind obligată să plătească cheltuielile de judecată. În iulie 1876, recursul Primăriei orașului Țirgoviște este respins de Judecătoria din Țirgoviște, sentința rămânând definitivă.

În momentul culminant al revoltelor țărănești, când clasele dominante se așteptau la izbucnirea unei răscoale generale în întreaga țară, sub presiunea evenimentelor, oamenii legii, pentru a atenua nemulțumirile țăranilor, acordă câștig de cauză sătenilor. Starea de nemulțumire a locuitorilor satelor determină pe legiuitori să acționeze în direcția îmbunătățirii situației țărănimii. În Parlamentul țării se aud voci care cer îmbunătățirea situației sătenilor. În această perioadă un deputat conservator cerea în parlament ameliorarea învoielilor agricole la legea de prestațiune, în contra judecătorilor de pace și a portăreilor „în contra tuturor acestor greutăți sugrumătoare ce apasă pe nenorocitul țăran”³⁷.

Cu toate că pierderea procesului a fost o lovitură gravă dată prestigiului autorităților, abia în cursul anului următor Primăria orașului Țirgoviște va îndrăzni să redeschidă acțiunea judecătorească contra locuitorilor din Colanu, sub pretext că actele prezentate de sătenii din Colanu în apărarea cauzei lor nu justifică drepturile de proprietate asupra pădurii. În continuare, se invocă motivul că procesul a fost pierdut datorită funcționarilor Primăriei care nu s-au prezentat să apere în fața justiției drepturile orașului. Știind că nu au dreptate, slujbașii Primăriei orașului nu s-au prezentat sub diferite pretexte la numeroasele înfățișări pentru a apăra o cauză pentru care nu aveau nici un act doveditor.

La sfârșitul lui 1878, după mai multe înfățișări, Tribunalul județean Dâmbovița va anula dreptul de proprietate al sătenilor din comuna Colanu pe motiv că înainte de 1872 dreptul de proprietate al Primăriei orașului Țirgoviște nu a fost contestat³⁸. Deși vor contesta în continuare această sentință a Tribunalului județean Dâmbovița sătenii din comuna Colanu vor fi siliți să renunțe la pădure, după o rezistență eroică de peste 20 de ani. Primele tăieri de pădure încep în 1865, iar ultimele tăieri sînt semnalate în 1885.

Călcările de păduri și de moșii au continuat și în alte sate ale județului Dâmbovița.

În comuna Viforîta sătenii taie și ei lemne din pădurile orașului Țirgoviște, iar apoi bagă vitele în pădure ca să mănînce ghindă³⁹.

În martie 1866, arendașul moșiei Lucieni prinde un mare număr de săteni tăind lemne din pădurea statului. Din aceste lemne sătenii făceau doage pe care le vindeau pentru a-și procura cele necesare traiului⁴⁰.

Prin delimitările ce s-au făcut cu ocazia reformei agrare, o serie de terenuri împădurite au intrat în posesia sătenilor. Profitînd de aceasta, sătenii s-au grăbit să taie lemnele de pe respectivele locuri și să le vîndă. O deosebită extindere au căpătat aceste tăieri în comuna Voinești. Ministerul de Interne se vede nevoit să atragă atenția primarului comunei

³⁷ *Monitorul oficial*, nr. 243/1875.

³⁸ Arh. Stat. Dâmbovița, op. cit.

³⁹ *Ibidem*, dos. 20/1865.

⁴⁰ *Ibidem*, dos. 23/1866.

să ia măsuri să-i oprească pe săteni de la tăiere, deoarece lemnele nu sînt ale lor, iar celor care au tăiat lemne să le fie confiscate și vindute în profitul statului ⁴¹.

Pe de altă parte arendașii statului, în goană după un profit cît mai mare, reduceau la minimum personalul de pază al pădurilor. Pădurarii erau exploatați la maximum, erau prost plătiți sau de loc. În urma plîngerilor repetate ale lor, Ministerul de Finanțe se vede obligat să intervină, atrăgînd atenția subprefectului plășii Dimbovița că arendașii sînt obligați a se învoi cu păzitorii plătindu-le o sumă oarecare. Aceasta ne face să considerăm că paznicii, ei înșiși nemulțumiți, nu sesizau autoritățile de încălcările de pădure decît în cazuri extreme, tăierile de pădure fiind mult mai numeroase decît arată documentele.

Deși obțineau profituri foarte mari din arendarea moșiilor, arendașii erau mai mereu în urmă cu plata impozitelor și a arenzilor față de stat. În februarie 1866, casieria jud. Dimbovița se vede nevoită să ceară subprefectului plășii Dimbovița și primarului com. Mănești să ia cele mai urgente măsuri pentru încasarea rămășițelor arenzilor din anii expirați, mergînd pînă la aplicarea legii de sechestrare a averii ⁴².

Agravarea exploatării și creșterea nemulțumirii țărănilor, atît la sfîrșitul domniei lui Alex. Ioan Cuza și în cursul lui 1876, a fost determinată de criza financiară în care se zbătea România. Greutățile crizei au fost aruncate pe spinarea maselor populare. Sub pretextul crizei financiare, arendașii n-au achitat impozitele, slăbind guvernarea conservatoare. Tendința guvernărilor conservatoare de a-i determina pe țărani să se supună la muncă, printr-o serie de legi represive, nu a dat rezultate. Frămîntările țărănești se vor amplifica, atingînd punctul culminant în ajunul războiului de independență al României, cînd revoltele țărănești depășesc cadrul unor acțiuni izolate de rezistență față de stat și arendași, influențînd viața politică a țării. În anii 1875—1876, problema țărănească a constituit un important teren al luptei pentru putere între Partidul conservator și Partidul liberal. Starea de spirit a țărănimii a determinat noul guvern liberal, venit la putere în aprilie 1876, să-și țină în parte promisiunile făcute în perioada cît a fost în opoziție, luînd o serie de măsuri în faovarea țărănilor, atenuînd caracterul legilor pentru învoieli agricole, iar în octombrie 1876 unele categorii de țărani fuseseră împroprietăriți cu loturi din moșiile statului.

Izbucnirea Războiului pentru independență a României și legile favorabile țărănilor, reducerea abuzurilor administrației au amînat izbucnirea unei răscoale generale a țărănimii pentru care autoritățile se pregăteau febril să o înfrunte în vara lui 1876. Această situație era cunoscută și de marile puteri europene ⁴³.

Jalbele către autorități, călcările de moșie, tăierile de păduri, refuzul de a executa învoielile agricole, neplata impozitelor, contestarea dreptului de proprietate erau foarte frecvente. Se constată în jud. Dimbovița o perioadă de intensificare a revoltelor țărănești în anii imediat

⁴¹ Ibidem.

⁴² Ibidem.

⁴³ D. P. Ionescu, *Atitudinea Angliei față de independența României*, în „Studii și materiale de istorie modernă”, vol. III, Ed. Academiei Republicii Populare Române, 1963, p. 89.

următori reformei agrare din 1864, ca urmare a intensificării exploatării și a dezamăgirii țărănimii față de faptul că reforma a fost incompletă.

Revoltele scad în intensitate după 1869, pentru a lua amploare după 1871, atingînd punctul culminant în ajunul Războiului pentru independența României. După această dată revoltele vor continua, deși cu mai mică intensitate, datorită unor reforme și izbucnirii Războiului de independență. Împotriva revoltelor țărănești arendașii și moșierii cel mai adesea apela la forța dorobanților. Atunci cînd forța dorobanților, de parte de a-i înspăimînta pe țărani, îi îndirjea și mai tare, iar abuzurile erau prea evidente, recurgeau la acțiuni judiciare împotriva sătenilor, unde de cele mai multe ori aveau cîștig de cauză. Cunoscînd toate subterfugiile legislației agrare, autoritățile tărăgănau la nesfîrșit procesele, epuizînd posibilitățile financiare modeste ale sătenilor care, nemaiputînd angaja un apărător, pierdeau procesul.

Poziția moșierilor și arendașilor a slăbit tot mai mult, lupta țăranilor amplificîndu-se, prevestind marile răscoale care vor urma, submiînd încet dar sigur statul burghezo-moșieresc.

Acești țărani crunt exploatați de clasa dominantă vor apăra cu piepturile lor pe cîmpurile de luptă independența României, dînd dovadă de un înălțător patriotism jertfindu-și viața pentru patrie, uitînd de suferințele și mizeriile îndurate în patrie.

DES MOUVEMENTS ET DES TROUBLES SOCIAUX DANS LE DÉPARTEMENT DE DÎMBOVITZA, A LA VEILLE DE LA GUERRE POUR L'INDÉPENDANCE DE LA ROUMANIE

Résumé

La promulgation de la loi rurale du 20 août 1864 a échappé les paysans des esclavages féodaux et en même temps les propriétés féodales sur la terre ont été remplacées avec les propriétés capitalistes, mais sans être liquide la propriété foncière.

Les anciens serfs ont reçu peu de terre et de grandes surfaces sont restées dans les mains des propriétaires fonciers.

Les abus des autorités à l'application de la réforme agraire ont mécontenté les paysans.

Après la chasse d'Alexandre Ioan Coudza l'exploitation des paysans s'était aggravée.

Les habitants des villages ont opposé une résistance aux exploitateurs par des pétitions adressées aux autorités, par des invasions des domaines, des coupes de forêts et des révoltes évidentes.

Il y avait des mouvements sociaux dans les villages Băleni Români, Băleni Sirbi, Bela, Bezdead, Cobia, Cojasca, Colanu, Cornetul, Cazaci, Cucuteni, Dobra, Dărmănești, Iedera, Frăsinetu. Găiseni, Lucieni, Potlogi, Priseaca, Pietrari, Șerbănești, Strîmbu, Tița, Ulmi, Văcărești, Viforța, Voinești.

Les efforts des autorités de soumettre les paysans avaient échoués.

Les mouvements des paysans se sont intensifiés en prévoyant les grandes révoltes d'après les années de 1877.